

26 Pokojowa rewolucja „Solidarności”

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

IV. Postacie i wydarzenia o doniosłym znaczeniu dla kształtowania polskiej tożsamości kulturowej. Uczeń sytuuje w czasie i opowiada o:

17) „Solidarności” i jej bohaterach.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 14 VIII 1980, 31 VIII 1980, 1981, 13 XII 1981, 1983, 1989,
- postacie: Lecha Wałęsy, Anny Walentynowicz, Wojciecha Jaruzelskiego,
- wybrane żądania robotników zawarte w 21 postulatach.

ROZUMIE

- pojęcia: postulaty, porozumienia sierpniowe, NSZZ „Solidarność”, stan wojenny, walka bez przemocy, rozmowy okrągłego stołu, internowani.

POTRAFI

- omówić gospodarcze skutki rządów komunistów,
- opisać przebieg strajku robotników w Stoczni Gdańskiej,
- przedstawić stosunek władz komunistycznych do „Solidarności”,
- opisać okoliczności wprowadzenia i przebieg stanu wojennego w Polsce,
- wyjaśnić, na czym polegała walka bez przemocy,
- dostrzec krajowy i międzynarodowy odzew, jaki wywołała walka bez przemocy,
- wyjaśnić, jakie były skutki rozmów okrągłego stołu.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

Prosimy o przypomnienie, w jakich okolicznościach władzę w Polsce przejęli komuniści. Pytamy też o charakter ich rządów i stosunek do mieszkańców państwa polskiego.

Informujemy, że wpływ komunistów na gospodarkę kraju był tak samo zły jak ich sposób rządzenia państwem. Wyjaśniamy, czym była gospodarka centralnie planowana oraz jakie były skutki polityki gospodarczej prowadzonej przez komunistów.

II. Rozwinięcie

Prosimy uczniów, aby przeczytali w podręczniku podrozdział *Podwyżki cen* (s. 155–156). Wieszamy na tablicy powiększony schemat metaplanu  i zapisujemy na nim problem: *Dlaczego sytuację Polski w 1980 r. można nazwać katastrofalną?* (materiał dla nauczyciela).

Uczniowie odpowiadają na pytania znajdujące się na metaplanie i formułują ostateczne wnioski.

Wyjaśniamy, że tragiczna sytuacja ekonomiczna w kraju była jedną z przyczyn wystąpienia robotników, do którego doszło w Stoczni Gdańskiej. Podajemy datę strajku i opisujemy jego przebieg. Następnie prosimy uczniów, aby odnaleźli w podrozdziale *Sierpień 1980* (s. 156) żądania strajkujących robotników skierowane do władz państwa.

Rozdajemy postulaty strajkujących robotników  . Odwołujemy się do uzupełnionego metaplanu (w części dotyczącej stanu pożądanego) i prosimy uczniów, aby ustalili, czy sformułowane przez nich propozycje działań znalazły odzwierciedlenie w postulatach robotników. Potem analizujemy te postulaty, aby rozpoznać problemy życia codziennego mieszkańców PRL.

Nawiązując do reakcji władz na protesty robotnicze, prosimy, aby uczniowie zastanowili się, dlaczego komuniści nie zdecydowali się na rozwiązanie siłowe. Po uzyskaniu odpowiedzi przedstawiamy efekty rozmów ekipy rządzącej z robotnikami.

Tę część lekcji kończymy informacją, że w wyniku zawartych porozumień powstał pierwszy w bloku wschodnim niezależny związek zawodowy. Na jego czele stanął Lech Wałęsa – przywódca strajku w Stoczni Gdańskiej.

Prezentujemy sytuację panującą w Polsce po powstaniu „Solidarności”. Podkreślamy masowość tego ruchu i zmiany, jakie pod jego wpływem zaczęły następować w społeczeństwie polskim. Prezentujemy też najważniejsze symbole „Solidarności”  i odczytujemy ich znaczenie.

W odniesieniu do braku stanowczej reakcji władz na protesty sierpniowe wyjaśniamy, że taka sytuacja nie mogła trwać długo. Rosnąca popularność związku zawodowego, szczególnie w obliczu pogarszającej się sytuacji gospodarczej, sprawiła, że „Solidarność” zaczęła być traktowana przez władze jako zagrożenie, z którym należało się jak najszybciej uporać.

Zapisujemy na tablicy pytania:

- Co słyszysz?
- Co myślisz?
- Co czujesz?

Odtwarzamy fragment przemówienia Wojciecha Jaruzelskiego o wprowadzeniu stanu wojennego i prosimy uczniów, aby odpowiedzieli na zapisane na tablicy pytania.

Informujemy, że w taki właśnie sposób władze postanowiły rozprawić się z „Solidarnością”. Wyjaśniamy, czym był stan wojenny, a następnie podajemy datę jego wprowadzenia.

Odwołując się do treści przemówienia, zadajemy pytania:

- Jaka była, zdaniem władz, sytuacja państwa polskiego?
- Kto był odpowiedzialny za tę sytuację?

Informujemy, że przygotowania do wprowadzenia stanu wojennego rozpoczęły się znacznie wcześniej. Trzymano je jednak w tajemnicy, aby zaskoczyć i sparaliżować działalność przeciwnika. Przemówienie generała było chwytem propagandowym, który miał ukazać członków „Solidarności” jako grupę zagrażającą bezpieczeństwu i istnieniu państwa, a także usprawiedliwić działania podjęte przez władze.

Omawiamy reakcję członków „Solidarności” na działania władz komunistycznych. Wyjaśniamy, czym była walka bez przemocy i jak na nią zareagował świat. W podsumowaniu lekcji przedstawiamy okoliczności rozpoczęcia rozmów okrągłego stołu. Zwracamy uwagę, że ich efektem był upadek Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i narodziny niepodległej III Rzeczypospolitej.

III. Podsumowanie

Odczytujemy definicję językową pojęcia *solidarność* (odpowiedzialność zbiorowa i indywidualna określonej grupy osób za całość wspólnego zobowiązania) i zachęcamy uczniów, aby jej poszczególne elementy zastąpili treściami, które poznali na zajęciach.

Lekcję kończymy komentarzem, że upadek komunizmu w Polsce nie byłby możliwy, gdyby nie opór większości społeczeństwa polskiego wobec władzy komunistycznej wyrażany w formie protestów i strajków, a także przez powstanie oraz działalność bohaterów „Solidarności”.

Metody kontroli

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 77–79).

Praca domowa

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 79).

Materiał dla nauczyciela

Metaplan

Metoda ta polega na analizie problemu i twórczym poszukiwaniu rozwiązania. Metaplan to graficzny zapis prowadzonej w grupie (lub w kilku równolegle pracujących grupach) dyskusji, której celem jest postawienie diagnozy (oceny) określonej sytuacji i wskazanie możliwości rozwiązania problemu.

Zastosowanie metaplanu pozwala kształcić umiejętność analizy i interpretacji faktów, wnioskowania oraz formułowania sądów.

Przebieg pracy

1. Nauczyciel przedstawia problem, który będzie przedmiotem dyskusji, i rozdaje schematy metaplanu.
2. W wyznaczonym przez nauczyciela czasie uczniowie zastanawiają się nad problemem i uzupełniają schemat. Pełni on funkcję graficznego zapisu pracy uczniów, obejmującej cztery etapy:
 - diagnoza zaistniałej sytuacji lub problemu (stanu faktycznego),
 - określenie, jak powinien wyglądać stan pożądany (podanie propozycji działania),
 - ustalenie przyczyn, które uniemożliwiły osiągnięcie stanu pożadanego,
 - przedstawienie wniosków.
3. Wraz z uczniami nauczyciel omawia efekty pracy uczniów.